

УДК 378.147:811.11

Г 80

С 52

Гресь А. А.

викладач кафедри сучасних мов, Гуманітарний факультет Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв),

stasja_g@mail.ru

Смуглякова М. К.

старший викладач кафедри сучасних мов, Гуманітарний факультет Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

(Україна, Миколаїв), marina124553@mail.ru

РОЛЬ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

У статті проаналізовано особливості монологічного мовлення та його комунікативні функції. Підкреслюється необхідність формування вмінь монологічного мовлення та його етапи. Надаються приклади вправ, які розвивають навички монологічного мовлення у студентів.

Ключові слова: *монологічне мовлення, комунікативні функції, послідовність висловлювання, переказ тексту.*

На сучасному етапі розвитку вищої освіти відбувається процес оптимізації навчання іноземній мові. Інтеграція України у європейський освітній простір та розпочата радикальна реформа системи освіти в Україні орієнтують нинішніх викладачів на відмову від авторитарного стилю навчання на користь гуманістичного підходу, на застосування методів, які сприяють розвитку творчого потенціалу особистості, її самовдосконаленню та створюють передумови для ефективнішої організації та модернізації навчального процесу у вищих навчальних закладах.

У зв'язку з розширенням міжнародних відносин та зростанням попиту на фахівців із знанням іноземної мови, які можуть приймати участь у міжнародних наукових конференціях, зустрічах, спільних проектах в галузі науки та культури,

великого значення набуває сьогодні вміння фахівців брати участь в обговореннях. Тому, навчаючи студентів, особливу увагу треба приділяти саме монологічному мовленню, яке є найпоширенішою формою спілкування у сфері навчально-професійної діяльності.

Учені-методисти за останні півстоліття присвятили чимало часу реалізації принципу комунікативної спрямованості навчання іноземних мов. Навчити виражати свої думки в монологічній формі є однією з найголовніших практичних цілей навчання іноземної мови. Про це свідчать праці таких відомих європейських мовознавців як Хельміх Х., Хойзерманн Р., Шторх Г. та вітчизняних науковців як Бондар Л. В, Білан Н. М, Скалкін В. Л. та інші.

Метою статті є дослідження важливості монологічного мовлення у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції та необхідності набування студентами монологічних умінь на всіх етапах вивчення іноземної мови.

При діалогічному мовленні важливу роль відіграють зворотний зв'язок та ситуативність, що потребує певної спонтанності у процесі мовленнєвої діяльності. Для монологу, навпаки, характерним є не обмін, а передавання інформації, тому важливі структурованість та зв'язна безперервність висловлювання. Монологічне мовлення має деяку схожість з письмовим: характеризується контекстуальністю та має бути ретельно запланованим.

Вважається, що, в порівнянні з діалогічним, монологічне мовлення є більш складним. Монологічне мовлення – це підвищене навантаження на пам'ять та мислення людини. Воно вимагає вміння логічно, послідовно і ясно викладати свої думки. Текст монологу повинен містити все, що в діалозі може бути очевидним із ситуації. Без мовної бази, без володіння потрібним обсягом мовних одиниць студент не зможе висловити свої думки іноземною мовою у формі монологічного мовлення.

Розрізняють два види монологічного мовлення: підготовлене та непідготовлене. Підготовлене мовлення відпрацьовується заздалегідь та застосовується, наприклад, у виступах, лекціях, доповідях та презентаціях. Непідготовлене мовлення є спонтанним та не опирається на попередньо задані мовні одиниці та змістовне планування висловлювання. Непідготовлене

монологічне мовлення є метою навчання іноземній мові, але при цьому студентам необхідно набути навичок підготовленого мовлення.

Вже на початку навчання іноземній мові необхідно формувати вміння як не підготовленого так й підготовленого монологічного мовлення. На заняттях з початківцями монологічні вислови, як правило, чітко координуються викладачем. Частіше застосовуються такі види роботи як переказ тексту або короткі висловлювання за змістом тексту. Виділяють наступні види переказу тексту:

- переказ словами автора;
- переказ за ключовими словами;
- інтерпретація тексту;
- переказ тексту від імені різних дійових осіб.

Але основною метою переказу тексту є стимулювання використання вивченого матеріалу в певних мовних ситуаціях. Тому вже на ранньому етапі потрібно практикувати зі студентами не підготовлені монологи, навіть дуже короткі та прості. Непідготовлене мовлення розвиває основні навички усного спілкування. В момент висловлювання студент стикається одразу з двома труднощами: що сказати і як сказати. Виступаючи в ролі мовця, студент має бути здатним виконувати серії послідовних видів діяльності. Він повинен:

- планувати повідомлення;
- формулювати повідомлення;
- вимовляти повідомлення.
- Монологічному мовленню властиві:
- однонаправленість;
- зв'язність;
- тематичність;
- послідовність і логічність;
- безперервний спосіб мовлення.

Монологічне мовлення виконує такі комунікативні функції:

1) інформативна функція – повідомлення інформації про предмети чи події, опис дій, явищ та інше;

2) функція впливання – спонукання до дії, переконання щодо тих чи інших поглядів, думок, дій;

3) емоційно-оціночна функція – використання мовленнєвого спілкування для опису емоційного стану того, хто говорить;

4) розважальна функція – виступ на сцені чи у колі друзів для розваги слухачів;

5) ритуально-культова функція — висловлювання під час будь-якого ритуального обряду.

Залежно від комунікативної функції монологічного мовлення розрізняють кілька типів висловлювань: повідомлення, опис, розповідь. Для повідомлення характерна хронологічна послідовність, для опису – фактологічна, а для розповіді – сюжетна. Такий характер мовлення вимагає від студентів відповідних умінь.

Формування монологічних умінь складається з трьох етапів. Завдання першого етапу – допомогти студентам міцно засвоїти й закріпити мовний матеріал за темою; навчити висловлювати одну завершену думку; об'єднувати декілька фраз.

На другому етапі завдання – навчити студентів дотримуватись логічного зв'язку речень. Кожне наступне речення повинно доповнювати, розкривати або уточнювати попередню думку. Мовлення набуває послідовного характеру.

На третьому етапі студентів навчають створювати монологічні висловлювання текстового рівня. На цьому етапі здійснюється розвиток умінь виражати своє особисте ставлення до фактів чи подій, формулювати критичну оцінку, міркувати, аргументувати.

Вимоги до монологічного мовлення збільшуються з подоланням кожного наступного етапу. Викладачі повинні на кожному етапі навчання іноземної мови стимулювати студентів до спонтанного та вільного висловлювання своїх думок.

Монологічне мовлення розвивається за допомогою вправ:

1) з опорою на питання:

- з'єднання чи роз'єднання речень;
- трансформація фраз;

- розширення чи заміна речень;
- повідомлення – опис;
- оцінка прочитаного або прослуханого;

2) без опори на питання:

- складання логічно-синтаксичної схеми послідовності фраз;
- опора на ситуацію;
- опора на текст або наочність.

Дуже корисними техніками у стимулюванні монологічного мовлення є:

- опис таблиць, статистик;
- зміна перспективи (доповідь з іншої перспективи);
- вправи-продовження (кожен наступний студент продовжує попередній текст).

Таким чином, навчання монологічному іншомовному мовленню сприяє формуванню у студентів навичок та вмінь виражати свої думки, дозволяє активізувати їх пізнавальну та самостійну діяльність, розвиває в них навички ситуативного та творчого мислення.

Література

1. Скалкин, В. Л. Основы обучения устной иноязычной речи / В. Л. Скалкин. – К. : Ленвит, 2004. – 248 с.
2. Драб, І. М. Комплекс вправ для навчання іншомовного професійного мовлення студентів-економістів / І. М. Драб // Іноземні мови. – 2003. – № 2. – С. 17–23.
3. Ніколаєва, С. Ю., Шерстюк, О. М. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С. Ю. Ніколаєва, О. М. Шерстюк // Іноземні мови – 2001. – № 1. – С. 50–58.

References

1. Skalkin W.L. Osnovi obutsheniya ustnoi inozajitshnoi retshi [Bases of educating of the spoken foreign language]. Kyiv, Lenwit Publ., 2004. 248 p.
2. Drab I.M. Komplex vprav dlja navchannia inshomovnogo professiinogo movlennja studentiv-ekonomistiv [Complex of exercises for the studies of the foreign

professional broadcasting of students-economists]. Inozemni movi [The Foreign languages]. 2003. No. 2, pp. 17-23.

3. Nikolaeva S.Ju., Sherstjuk O.M. Sutshasni pidhodi do vikladannja inosemnihih mov [The Modern going near teaching of foreign languages]. Inozemni movi [The Foreign languages]. 2001. No. 1, pp. 50-58

Hres A. A., Instructor of the Department of Modern Languages, Humanitarian Faculty of National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), stasja_g@mail.ru

Smyhliakova M. K., Senior Instructor of the Department of Modern Languages, Humanitarian Faculty of National University of Shipbuilding after Admiral Makarov (Ukraine, Mykolaiv), marina124553@mail.ru

The role of monological speaking in formation of foreign language communicative competence

The particularities of monological speaking and communication functions have been analyzed. The necessity of monological speaking skills formation and its stages. The examples of exercises which develop monological speaking skills have been given.

Key words: *monological speaking, communicative functions, sequence of speaking, retelling of a text.*

Гресъ А. А., преподаватель кафедры современных языков, Гуманитарный факультет Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), stasja_g@mail.ru

Смуглякова М. К., старший преподаватель кафедры современных языков, Гуманитарный факультет Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова (Украина, Николаев), marina124553@mail.ru

Роль монологического говорения в формировании иноязычной коммуникативной компетенции

В статье проанализированы особенности монологического говорения и его коммуникативные функции. Подчеркивается необходимость формирования

умений монологического говорения и его этапы. Приводятся примеры упражнений, которые развивают навыки монологического говорения у студентов.

Ключевые слова: *монологическое говорение, коммуникативные функции, последовательность высказывания, пересказ текста.*